

Makalenin Türü : Araştırma Makalesi
Geliş Tarihi : 04.11.2024
Kabul Tarihi : 13.04.2025

 <https://doi.org/10.29029/busbed.1578829>

SMMM STAJ SÜRECİ VE BİR UYGULAMA

Osman SEYİTOĞULLARI¹

ÖZ

Bu araştırmanın amacı, stajlarına devam eden SMMM adaylarının muhasebe meslek mensuplarından ve meslek örgütlerinden beklentilerinin belirlenmesidir. Bu bağlamda, Gaziantep ve Şanlıurfa Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler Odaları'na kayıtlı 166 stajyerden yüz yüze anket metoduyla veriler toplanmıştır. Verilerin analizi sürecinde t testi, one way anova analizine başvurulmuştur. Cinsiyet değişkeninin stajyerlerin meslek mensupları ve meslek örgütlerinden beklentilerinde işlev göstermediği tespit edilmiştir. Araştırmaya katılan stajyerlerin eğitim düzeyleri arttıkça muhasebe meslek mensuplarından beklentilerinin farklılaştığı gözlenmiştir. Staj yeri bulmada zorluk yaşama durumlarına göre ilgili stajyerlerin hem muhasebe meslek mensuplarından hem de meslek örgütlerinden beklentilerinin farklılaşma sergilediği belirlenmiştir. Staj yeri bulma süreçlerinin katılımcıların beklentilerinde rol oynamadığı tespit edilmiştir. Araştırma kapsamında stajyerlerin staj yeri bulma sürecinde zorluklar yaşandığı, stajyerlere ödenen ücretlerin yetersiz olması, sınav ve ruhsat ücretlerinin düşürülmesi yönündeki ifadelerle katılım sağladıkları belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Staj, SMMM Stajı, Stajyer

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Hakkari Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, osmanseyitogullari@hakkari.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0002-4585-7265>

Article Type : Research Article
Date Received : 04.11.2024
Date Accepted : 13.04.2025

<https://doi.org/10.29029/busbed.1578829>

SMMM INTERNSHIP PROCESS AND AN APPLICATION

Osman SEYİTOĞULLARI¹

ABSTRACT

The aim of this research is to determine the expectations of CPA trainees from accounting professionals and professional organizations. In this context, data were collected from 166 interns registered in Gaziantep and Şanlıurfa Chambers of Certified Public Accountants by face-to-face survey method. In the process of data analysis, t test and one way anova analysis were used. It has been determined that the gender variable does not have a function in the expectations of interns from professional members and professional organizations. As the education level of the interns participating in the research increased, it was observed that their expectations from accounting professionals differed. It was determined that the expectations of the interns from both accounting professionals and professional organizations differed according to their difficulty in finding an internship place. It was determined that the duration of finding an internship did not play a role in the expectations of the participants. Within the scope of the research, it was determined that the interns agreed with the statements that there were difficulties in finding an internship place, that the fees paid to interns were insufficient, and that the examination and license fees should be reduced.

Keywords: Internship, CPA Internship, Intern

¹ Asst. Prof. Dr., Hakkari University, Faculty of Economics and Administrative Sciences, osmanseyitogullari@hakkari.edu.tr,
<https://orcid.org/0000-0002-4585-7265>

1. GİRİŞ

Doğru ve güvenilir finansal verilere erişim, günümüz rekabet şartlarında ticari faaliyetlerini yürüten işletmeler için önem taşımaktadır. Finansal verilerin hazırlanması sürecinde muhasebe mesleği belirleyici bir işlev göstermektedir. Hizmet sunumu olarak ön plana çıkan muhasebe mesleği finansal verilerin mevcut yasalar, muhasebe ilke ve kuralları ışığında tarafsız ve doğru bir şekilde sunulmasını sağlar (Akpınar & Küçüköksel, 2020; Aksoylu, 2014). Bu mesleği icra eden kişiler, finansal verileri sağlarken işletme çıkarlarından ziyade devlet, mesleki kuruluşlar, müşteriler, toplum ve diğer ilgililere karşı da sorumluluk bilinciyle hareket etmelidirler (Karasioğlu vd. 2018). Türkiye’de muhasebe mesleği genel itibarıyla SMMM (Serbest Muhasebeci Mali Müşavir)’ler tarafından yerine getirilmektedir.

Ekonomik kalkınmanın artırılmasına katkıda bulunan işletmeler, muhasebe işlemlerini SMMM’ler aracılığıyla yürütmektedirler. SMMM’ler mesleki yetkinlik ve tecrübeleri ile işletmeler ile yetkili merciler arasında köprü vazifesi görmektedirler. SMMM’ler muhasebe, vergi, işletmecilik alanlarında yetkinliklere sahip olup işletme ticari faaliyetlerinin kayıt altına alınması, ilgili faaliyet sonuçlarını mevzuatın çizmiş olduğu sınırlar ölçüsünde denetleyerek hem işletme ile ilgili olan taraflara hem de yetkili kuruluşlara sunma açısından etkili bir işlev göstermektedirler. Ayrıca Hazine ve Maliye Bakanlığının mükellefler üzerindeki vergi yükünün hafifletilmesinde aktif rol oynamaktadırlar (Kurtcebe & Utku, 2016).

Bugün aktif bir şekilde iş piyasasında yer alan muhasebe meslek mensupları birtakım kriterleri yerine getirdikten sonra SMMM unvanı almaya hak kazanmışlardır. Öncelikle 4 yıllık eğitim veren fakülte veya yüksekokulların hukuk, işletme, iktisat, maliye, kamu yönetimi gibi bölümlerinden mezun olma ilk kriter olarak dikkat çekmektedir. Sonrasında SMMM olmak isteyen adayların TESMER (Temel Eğitim ve Staj Merkezi) tarafından yapılan staja giriş sınavında başarılı olmaları istenen diğer bir kriterdir. Bu sınavda başarılı olan adayların normal şartlar altında 3 yıl staj görmeleri gereklidir. Staj sürecini başarı ile bitiren adaylar son kriter olarak SMMM yeterlilik sınavında başarılı olmaları halinde SMMM olmaya hak kazanmaktadırlar. Bu çalışma aracılığıyla SMMM olma yolunda stajlarını sürdüren adayların süreç içerisinde yaşadıkları sorunlar çerçevesinde beklentilerinin ölçülmesi amaçlanmıştır.

Literatürde staj sürecine devam eden stajyerlerin beklenti ve sorunlarının dikkate alındığı çeşitli çalışmalar (Uzay, 2005; Çankal, 2010; Kaplanoğlu, 2014; Yazarkan & Yılmaz, 2016; Özdemir, 2019; Demir & Mazman İtik, 2021) bulunmaktadır. Stajyer beklenti ve sorunları özelinde gerçekleştirilen ilgili çalışmalar farklı il ve bölgelerdeki mevcut durumu ortaya koymaktadır. Bu araştırma çerçevesinde ise Gaziantep ve Şanlıurfa illerinde stajlarını sürdüren stajyer SMMM adaylarının gerek muhasebe meslek mensuplarından gerekse meslek örgütlerinden beklentileri ankete dayalı bir saha araştırması ile yansıtılmaktadır. Araştırmanın bu yönüyle diğer çalışmalardan farklılık sergileyerek literatüre katkı sunması beklenmektedir.

2. SMMM STAJ SÜRECİ

Staj, kişinin mesleki yeterlilikleri kazanmak amacıyla belirli bir zaman dilimi içerisinde alanında uzman kişilerin gözetiminde geçirdiği eğitim sürecidir. Sınırları 3568 sayılı kanunun 2. maddesiyle belirlenen Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik mesleği açısından staj, mesleki tecrübelerin stajyerlere aktararak geleceğin potansiyel muhasebe meslek mensuplarının nitelikli bir şekilde yetiştirilmelerine imkân tanıyan önemli bir süreçtir. Bu sürecin aktif bir şekilde hayata geçirilmesi için mesleği icra etmeyi planlayan kişilerin çeşitli koşulları yerine getirmeleri gerekmektedir. SMMM olmak isteyen kişilerin Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olup işletme, muhasebe, maliye, iktisat, kamu yönetimi, bankacılık, siyaset bilimi, hukuk gibi öncelikli alanlardan en az lisans mezuniyet derecesine sahip olmaları veya diğer alanlardan mezun olmaları halinde ise adayların öncelikli alanlarda yüksek lisans yapmaları ön koşul olarak kabul edilmektedir. Daha sonrasında ise SMMM olmayı düşünen adayların TESMER’in TEOS adlı veri tabanı aracılığıyla üyelik açması ve ilgili evrakları yükleyip gerekli ödeme tutarını karşılayarak dosya açma işlemine başvurması gerekir. SMMM adayları Ankara, İstanbul ve İzmir illerinden birini sınava giriş tercih merkezi olarak seçtikten sonra TESMER’in sınav takvimini esas alıp sınava katılmalıdırlar. Bahse konu sınav; alan bilgisi (100 soru), genel kültür-genel yetenek (20 soru) ve yabancı dil (10 soru) olmak üzere toplam 130 sorudan oluşmaktadır (TESMER, 2024). Yıl içerisinde 3 defa düzenlenen sınavda adayların ilk haklarında başarısız olmaları halinde açmış oldukları dosya kapsamında 9 defa daha sınava girme hakları bulunmaktadır. Adayların staja giriş sınavında başarılı olarak kabul görmeleri için 60 puan alma şartını yerine getirmeleri gerekmektedir (Kurtcebe & Utku, 2016). Bu şartı sağlayan adaylar SMMM stajına başlama imkânına kavuşabilmektedirler.

Staja giriş sınavında başarı gösteren adaylar yeminli mali müşavir veya SMMM’lerin yanında / gözetiminde stajlarını başlatabilirler. Staj süresinin başlangıcı adayların sigorta girişlerinin başlangıcı olarak kabul edilmektedir. SMMM stajyerleri normal şartlar altında 3 yıllık bir staj süreci geçirmek zorundadırlar. SMMM staj sürecinde istisnai durumlar altında stajyerlerin staj süresi düşüş gösterebilmektedir. İlgili stajyerlerin yüksek lisans yapmaları ile bu süre 12 ay azalmaktadır. Stajyerlerin doktora programlarını başarı ile tamamlamaları

durumunda 18 aylık bir süre staj sürelerinden düşmektedir (Uzay, 2005). Ayrıca SMMMO (Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler Odası)'lar ile TESMER tarafından yürütülen yabancı dil veya çeşitli eğitimler ile staj süresi 6 ay azalmaktadır. Stajyerler süre azaltılması açısından ilgili istisnai durumlar arasından sadece birinden yararlanabilmektedir.

SMMM staj sürecinde stajyerler TESMER tarafından verilen zorunlu e stajyer eğitime tabi tutulurlar. SMMM stajyerlerinden söz konusu eğitim karşılığında belirli bir katkı ücreti alınır. Adayların bu eğitim sürecinde 15'i zorunlu (150 kredi) ve 5'i seçmeli (30 kredi) olmak üzere en az 20 ders almaları gerekmektedir. SMMM staj sürecinin başarılı bir şekilde geçmesi için stajyerler alınan dersler itibarıyla en az 180 krediyi tamamlamalıdır. Staj sürecinin başarısında belirleyici olan bir unsur da yanında veya gözetiminde staj sürdürülen SMMM / YMM tarafından 12 aylık periyotlar halinde verilen tezkiye notlarıdır (TESMER, 2024). Kapalı zarf usulüyle SMMMO'lara iletilen bu notların 80 puan ve üzerinde olması gereklidir. Aksi halde staj süreci başarısızlıkla sonuçlanır. Staj sürecini başarı ile tamamlayan stajyerlerin 1 yıllık bir süre zarfında SMMM staj bitirme sınavlarına girmeleri gereklidir. 8 başlık altında toplanan sınavlar aşağıdaki gibidir (TESMER, 2024):

- ✓ Finansal muhasebe
- ✓ Finansal tablolar ve analizi
- ✓ Maliyet muhasebesi
- ✓ Muhasebe denetimi
- ✓ Vergi mevzuatı ve uygulaması
- ✓ Hukuk
- ✓ Muhasebecilik ve mali müşavirlik meslek hukuku
- ✓ Sermaye piyasası mevzuatı

Stajyerlerin yukarıda belirtilen sınavlardan başarı düzeylerinin en az 50 puan ve tezkiye notu da dahil olmak üzere genel ortalamalarının ise en az 60 puan olması beklenmektedir. Aksi halde ise 60 puan ortalamasını sağlamak amacıyla arzu ettikleri sınavlara tekrar girme yoluna gidebilirler (Gürdal & Doğan, 2014). Ortalama itibarıyla 60 puan şartını yerine getirerek başarılı olan stajyerler gerekli evrakları hazırladıktan sonra ruhsat almak için bağlı bulundukları SMMMO aracılığıyla TÜRMOB (Türkiye Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler ve Yeminli Mali Müşavirler Odaları Birliği)'a başvuruda bulunur. Daha sonrasında ise TÜRMOB tarafından düzenlenen ruhsat bağlı bulundukları oda tarafından ilgililere takdim edilir.

3. LİTERATÜR ARAŞTIRMASI

Çalışmanın bu başlığı altında SMMM staja giriş sınavı, staj süreci, stajyer yeterlilik sınavı, SMMM adayları olan stajyerlerin süreç içerisinde yaşadıkları sorunlar ve beklentileri ile ilgili literatürde yer edinen çalışmalar detaylı olarak incelenmiştir.

Uzay (2005) tarafından yapılan çalışma ile stajyer sorunları, stajyerlerin yanlarında stajlarını sürdürdükleri meslek mensupları ve ilgili meslek örgütlerinden beklentilerini ortaya çıkarmak amaçlanmıştır. Bu doğrultuda, Kayseri SMMMO bünyesinde stajlarını sürdüren ve basit tesadüfi örneklem tekniği aracılığıyla seçilen 85 stajyerle yüz yüze anket çalışması gerçekleştirilmiştir. Verilerin analizinde ortalama değerler dikkate alınmıştır. Analizler çerçevesinde stajyerlerin çoğunlukla staj yeri bulma, sürekli değişen mevzuatları takip edememe ve ücret yetersizliğinden kaynaklı sorunlar yaşadıkları bulgulanmıştır. Bununla birlikte stajyerlerin geçici eleman olarak görülmemek, staj sürecinde ilgili olunması ve yaptıkları iş karşılığında takdir edilme arzuları meslek mensuplarından beklentileri olarak dikkat çekmektedir. Meslek örgütlerinden ise öncelikli olarak stajyer çıkarlarının önemsenerek yeni iş sahalarının açılmasına imkân tanınması, meslek içi eğitim, sınavlara hazırlık amaçlı eğitsel programlara öncelik verilmesi, sınav ve ruhsat ücretlerinin azaltılması yönünde uygulamalara gidilmesi hususunda stajyerlerin beklenti içerisinde oldukları araştırma kapsamında tespit edilmiştir.

Kaplanoğlu (2014) çalışması ile stajyerlerin gerek muhasebe meslek mensuplarından gerekse mesleki örgütlerden beklentilerini tespit ederek çeşitli çözüm önerileri sunmayı amaçlamıştır. Bu bağlamda, Manisa ilinde basit tesadüfi örneklem yoluyla belirlenen 72 stajyer ile anket çalışması gerçekleştirilmiştir. Ulaşılan veriler tek yönlü varyans analizi, t testi ve ortalama değerler kullanılarak analiz edilmiştir. Söz konusu stajyerlerin meslek mensupları ve örgütlerden beklentilerinde cinsiyet faktörünün belirleyici olmadığı, staj yılının ise çok sınırlı düzeyde bir rol oynadığı tespit edilmiştir. Ayrıca stajyerlerin staj yeri bulma aşamasında zorluklar yaşandığı, ücret yetersizliği, sık değişen mevzuatlar, bitirme sınavına zaman ayıramama, iş olanaklarının sağlanması, sürdürülebilir mesleki eğitim, ruhsat ve sınav ücretlerinin azaltılması yönündeki ifadelerle katılım sağladıkları araştırma kapsamında belirlenmiştir.

Demir ve Çiçekay (2015) çalışmaları ile Van SMMMO çatısında stajlarını sürdüren stajyerlerin süreç içerisinde mobbing uygulamasına maruz kalıp kalmadıklarını araştırmışlardır. 2014 yılındaki mevcut durumu yansıtmayı amaç edinen bu çalışma daha önce 2009 yılında yine aynı ilde yapılan çalışma bulguları ile karşılaştırılmıştır. Hem 2009 hem de 2014 yıllarında stajyerlerin genel itibarıyla mobbinge maruz kalmamakla birlikte meslek mensupları tarafından rakip gözüyle değerlendirildikleri belirlenmiştir. Sınırlı düzeyde mobbing ile karşılaşan stajyerlerin ise bu süreçte kilo açısından denge problemleri yaşadıkları ve mobbingin etkilerini minimize etmek için ibadet yoluna başvurdıkları tespit edilmiştir. Çalışmaya konu olan stajyerlerin çoğunluğu mobbinge maruz kalmaları durumunda aile ve iş arkadaşlarından destek alacaklarını ayrıca staj yerlerini değiştireceklerini ifade etmişlerdir.

Yazarkan ve Yılmaz (2016) araştırmaları ile staj eğitimlerini sürdüren stajyerlerin süreç içerisinde yaşadıkları sorunları ve beklentilerini yansıtmayı hedeflemişlerdir. Bu doğrultuda TR90 bölgesinde yer alan SMMM bürolarında stajlarına devam eden 92 stajyer ile anket çalışması yapılmıştır. Toplanan veriler ortalamalar, faktör analizi, t testi ve anova analizi ekseninde değerlendirilmiştir. Katılımcıların ağırlıklı olarak staj süresinin uzunluğu, yoğun çalışma koşulları nedeniyle bitirme sınavlarına yeterince vakit ayıramama ve stajyer kabul etme aşamasında SMMM'lerin isteksiz olmaları gibi hususlarda sorun yaşadıkları belirlenmiştir. Beklenti olarak ise stajyerler genellikle staj süresinin kısaltılması, stajyerlerin staj yeri bulma sürecinde sorun yaşamaması adına SMMM'lerin teşvik edilmesi ve meslek odalarınca staja başlamadan önce stajyerlere ön eğitim programları düzenlenmesini talep etmektedirler. Stajyerlerin büro değiştirme tercihlerinin çalışan kaynaklı sorunlar ve iş yoğunluğu faktörlerine göre anlamlı farklılık sergilediği belirlenmiştir. Stajyerlerin yaş ve çalışma saati etkenlerine göre iş yoğunluğu boyutuna yaklaşımlarının farklılaşma gösterdiği belirlenmiştir.

Apalı (2018) çalışması ile stajyerlerin teorik bilgi, uygulama ve mesleği yapma yeterliliklerini muhasebe meslek mensupları açısından değerlendirmeyi amaçlamıştır. Bu nedenle, Burdur ilinde faaliyetlerini icra eden muhasebe meslek mensuplarına anket çalışması uygulanmıştır. Verilerin analizi aşamasında t testi, anova ve regresyon analizinden yararlanılmıştır. Yaş ve deneyim değişkenleri bakımından stajyerlerin teorik bilgilerinin farklılıklar gösterdiği bulgulanmıştır. Eğitim ve cinsiyet değişkenlerine göre stajyerlerin mesleği yapma arzularının farklılaşma sergilediği tespit edilmiştir. Stajyerlerin teorik bilgi düzeyleri ve uygulama sürecindeki yeterlilik düzeylerinin mesleği yapma arzuları üzerinde anlamlı etkilerinin bulunduğu belirlenmiştir.

Özdemir (2019) tarafından yürütülen araştırma ile staj başlangıcından bitimine kadar olan süreçte stajyer SMMM'lerin karşılaştıkları sorunlar ile beklentilerin yansıtılması hedeflenmiştir. Bu bağlamda, Giresun SMMMO bünyesinde stajlarını sürdüren 10 stajyer ile görüşme tekniği ile veriler toplanmıştır. Stajyerler ağırlıklı olarak sınav yerlerinin uzaklığı, dosya açma ve sınav ücretlerinin fazla olması, staj yeri bulmada zorluklarla karşılaşmaları, staj sürecinde harcadıkları emek karşılığında aldıkları ücretin yetersiz düzeyde olması ve staj sürecinde SMMMO'nun yeterince bilgilendirme yapmaması açısından sorunlar yaşadıklarını ifade etmişlerdir. Stajyerler, bürolarında staj yaptıkları muhasebe meslek mensuplarından anlayış, yeterli ücret ve mesleki tecrübelerini paylaşmak hususunda tutumlarını gözden geçirmelerini beklemektedirler. Ayrıca meslek odaları ve TÜRMOB gibi kuruluşlardan staj sürelerinin azaltılması, eğitim ve kurs ihtiyaçlarının karşılanmasında daha fazla sorumluluk almaları, mesleğin gittikçe bozulan itibarının düzeltilmesi yönünde girişimlerde bulunmaları ve dosya ücretlerinin minimize edilmesi bakımından stajyerler beklenti içerisindeyler. Bununla birlikte araştırmaya destek sunan stajyerlerin eğitim, sigorta, ekonomik katkı, staj sonrası istihdam ve stajyer çıkarlarının gözetilmesi hususunda devletten beklentilerinin de olduğu tespit edilmiştir.

Demir ve Mazman İtik (2021) araştırmaları ile hem staja giriş sınavı hem de yeterlilik sınavına ilişkin mali müşavirlerin ve stajyerlerin yaklaşımlarını tespit etmeyi amaçlamışlardır. Bu doğrultuda Sivas iline kayıtlı 109 SMMM ve stajyer ile anket çalışması gerçekleştirilmiştir. Çalışma kapsamında staja giriş ve yeterlilik sınavlarında meslek hukuku dersine yönelik stajyerler daha az zorluk yaşarken maliyet muhasebesi dersinde ise daha fazla zorluk yaşadıklarını ifade etmişlerdir. Ayrıca stajyerlerin ruhsat ve dosya masraflarının azaltılması, sınav yapılan merkez sayılarının artırılması ve meslek odalarınca staja hazırlık kurslarının açılması yönünde beklentilerinin olduğu görülmüştür.

Öğünç (2021) tarafından yürütülen araştırma ile cinsiyet, staja giriş başvurusunda bulunan aday sayısı, staj başlatma sınavı başarı oranlarının muhasebe meslek mensubu aday sayılarında anlamlı bir farklılaşmaya neden olup olmadığının belirlenmesi amaçlanmıştır. Trend analizi, Mann Whitney U ve Kruskal Wallis testlerinden yararlanılarak Antalya iline ilişkin 2009 ile 2020 aralığındaki veriler incelenmiştir. Yapılan değerlendirmeler sonucunda zamanla bağımlı çalışan meslek mensubu sayılarında artış yaşanırken faaliyetlerini serbest bir şekilde yürüten meslek mensuplarının sayısında ise düşüş görülmüştür. Her ne kadar erkek stajyer sayısının 2018 yılından itibaren kadın stajyerlerin gerisinde kaldığı belirlenmiş olsa da cinsiyetin stajyer sayılarında anlamlı bir farklılaşma sergilemediği tespit edilmiştir. Dönemsel olarak staja giriş sınavına katılım açısından erkek ve kadın sayıları farklılık taşıırken sınav başarı oranının ise dönemsel bakımdan farklılaşma göstermediği bulgulanmıştır.

Şen (2021) tarafından gerçekleştirilen araştırma ile Bursa ilinde SMMM stajına devam eden adayların karşılaştıkları sorunlara dikkat çekilmesi amaçlanmıştır. Bu bağlamda basit tesadüfi örneklem yöntemine başvurulmuş adaylardan veriler toplanmıştır. Verilerin analizinde ki-kare testi, Fisher Freeman Halton Exact testi, frekans analizleri ve ortalama değerlerden yararlanılmıştır. Stajyerlerin yaş durumları ile staj yapma yerleri arasında ilişkinin bulunduğu, staj yapılacak yer bulma ile mesleğe başvurma nedeni arasında ilişki olduğu, cinsiyet ile adayların mesleği tercih etme durumları arasında ilişkinin varlığı analizler sonucunda bulgulanmıştır. Ayrıca stajyerlerin lisans eğitimi sürecinde aldıkları eğitimin staj sürecinde yetersiz kalması nedeniyle sorun yaşadıkları, staj dosyası açtırma masraflarının yüksek olduğu ve meslek örgütlerinin stajyer sorunları ile yeterince ilgilenmedikleri yapılan araştırma ile tespit edilmiştir.

Min-En vd. (2024) tarafından yapılan çalışma ile staj deneyiminin muhasebe stajyerleri üzerindeki etkisinin tespit edilmesi amaçlanmıştır. İlgili çalışmada nitel bir yaklaşım benimsenerek 13 muhasebe stajyeri ile görüşülerek veriler edinilmiştir. Görüşmelerle birlikte ulaşılan verilerin analizinde tematik yaklaşım tercih edilmiştir. Analizler sonucunda staj sürecinin muhasebe stajyerlerinin sorun çözme, profesyonel ağ kurma, iletişim ve zaman yönetimi konusundaki yeteneklerinin geliştirilmesine katkı sunduğu görülmüştür. Ayrıca staj sürecinin stajyerlerin özgüvenlerinin artırılmasına da fayda sağladığı belirlenmiştir.

Yukarıda detaylı bir şekilde ifade edildiği üzere ilgili çalışmalarda genel itibariyle farklı illerde stajlarını sürdüren stajyerlerin mevcut durumları paylaşılmıştır. Bu çalışma ise Gaziantep ve Şanlıurfa illerindeki stajyerlerin sorunlarını yansıttığından literatürde yer alan diğer araştırmalardan farklılık göstermektedir.

4. YÖNTEM

Bu çalışmanın amacı, staja giriş sınavında başarı sağlayarak stajlarını başlatan SMMM stajyerlerinin gerek muhasebe meslek mensuplarından gerekse meslek örgütlerinden beklentilerini belirlemektir. SMMM staj sürecinde, stajyerlerin karşılaştıkları sorunların dikkate alınarak beklentilerinin karşılanması önem taşımaktadır. Bu bağlamda, bürosunda stajyer bulunduran muhasebe meslek mensuplarının ve meslek örgütlerinin (TÜRMOB, TESMER, SMMMO) yapıcı bir yaklaşım sergilemeleri gerekmektedir. Böyle bir yaklaşımın varlığı ile SMMM stajyerlerinin sağlıklı bir staj süreci geçirmeleri ve ilerleyen süreçte başarılı bir mali müşavir olmaları mümkün hale gelebilir. Geleceğin mali müşavirleri olma yolunda stajlarını sürdüren stajyerlerin süreç içerisindeki beklentilerini ortaya koyması açısından bu araştırmanın önem taşıdığı ifade edilebilir.

Araştırma, mevcut durumu yansıtmamasından dolayı tanımsal bir nitelik göstermektedir. İlgili araştırmanın ana kitlesi Gaziantep SMMMO ile Şanlıurfa SMMMO bünyesinde stajlarına devam eden SMMM stajyerlerinden oluşmaktadır. Saha araştırmasını yapmadan önce Hakkâri Üniversitesi Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulundan 16.07.2024 tarih ve 2024/106 sayılı etik kurul izni alınmıştır. Araştırmanın örnekleme sürecinde kolayda örnekleme tekniğine başvurulmuştur. Bu doğrultuda, Gaziantep'ten 96 stajyer ve Şanlıurfa'dan 70 stajyer ile görüşülerek yüz yüze anket yöntemi aracılığıyla ihtiyaç duyulan veriler toplanmıştır. Verilerin edinilme aşamasında Kaplanoğlu (2014) tarafından hazırlanan ölçek ve demografik sorulardan yararlanılmıştır. Araştırma kapsamında kullanılan ölçekte muhasebe meslek mensuplarından beklentilere ilişkin 17 adet ve ilgili meslek örgütlerinden beklentilere yönelik ise 8 adet ifade bulunmaktadır. Araştırma aracılığıyla staj sürecindeki SMMM stajyerlerinin hem meslek mensuplarından hem de meslek örgütlerinden beklentileri paylaşılmaya çalışılmıştır. Destekleriyle çalışmaya katkıda bulunan SMMM stajyerlerinin söz konusu beklentileri "Hiç Katılmıyorum'dan (1) Tamamen Katılıyorum'a (5)" doğru devam eden 5'li Likert şeklindeki ölçekle belirlenmiştir. Araştırma kapsamında ulaşılan verilerin analizinde frekans dağılımları, güvenilirlik analizi, betimsel ve karşılaştırmalı istatistikler kullanılmıştır.

Araştırma kapsamında dikkate alınan hipotezler aşağıdadır:

H_{1a}: SMMM stajyerlerinin muhasebe meslek mensuplarından beklentileri cinsiyete göre anlamlı farklılık göstermektedir.

H_{1b}: SMMM stajyerlerinin meslek örgütlerinden beklentileri cinsiyete göre anlamlı farklılık göstermektedir.

H_{2a}: SMMM stajyerlerinin muhasebe meslek mensuplarından beklentileri eğitim düzeyine göre anlamlı farklılık göstermektedir.

H_{2b}: SMMM stajyerlerinin meslek örgütlerinden beklentileri eğitim düzeyine göre anlamlı farklılık göstermektedir.

H_{3a}: SMMM stajyerlerinin muhasebe meslek mensuplarından beklentileri staj yeri bulma zorluğuna göre anlamlı farklılık göstermektedir.

H_{3b}: SMMM stajyerlerinin meslek örgütlerinden beklentileri staj yeri bulma zorluğuna göre anlamlı farklılık göstermektedir.

H_{4a}: SMMM stajyerlerinin muhasebe meslek mensuplarından beklentileri staj yeri bulma süresine göre anlamlı farklılık göstermektedir.

H_{4b}: SMMM stajyerlerinin meslek örgütlerinden beklentileri staj yeri bulma süresine göre anlamlı farklılık göstermektedir.

5. BULGULAR

Araştırmaya katılan SMMM stajyerlerinin demografik özelliklerini yansıtmak amacıyla frekans dağılımları incelenmiştir. İlgili sonuçlar Tablo 1’de paylaşılmıştır.

Tablo 1.

Katılımcı Stajyerlerin Demografik Özellikleri

Demografik Özellikler	Frekans (n)	Yüzde (%)
Cinsiyet		
Erkek	90	54,2
Kadın	76	45,8
Yaş		
20 – 25	41	24,7
26 – 30	101	60,8
31 – 35	14	8,4
36 ve üzeri	10	6,0
Eğitim		
Lisans	126	75,9
Lisansüstü	40	24,1
Staj Yapılan İl		
Gaziantep	96	57,83
Şanlıurfa	70	42,17
Staj Yılı		
1. Yıl	54	32,5
2. Yıl	55	33,2
3. Yıl	57	34,3
Staj Yeri		
Meslek mensubu yanında	114	68,7
Meslek mensubu gözetiminde	52	31,3
Staj Yeri Bulmada Zorlanma		
Evet	88	53,0
Hayır	78	47,0
Staj Yeri Bulma Süresi		
1 – 15 gün	67	40,4
16 – 30 gün	43	25,9
31 – 45 gün	11	6,6
46 ve üzeri gün	45	27,1
Staj Yeri Değişimi		
Evet	45	27,1
Hayır	121	72,9

Tablo 1’de paylaşıldığı gibi araştırmaya katılan SMMM stajyerlerinin %54,2’si erkek, %45,8’i kadındır. Yaş bakımından değerlendirildiğinde ilgili stajyerlerin %24,7’si 20 – 25 yaş, %60,8’i 26 – 30 yaş, %8,4’ü 31 – 35 yaş aralığında bulunurken, geri kalan %6,0’sı ise 36 yaş ve üzerinde yer almaktadır. Bu bağlamda, yaş açısından araştırmaya en fazla dahil olan grubun 26 – 30 yaş aralığında yer alan stajyerlerden oluştuğu ifade edilebilir. Eğitim özelinde katılımcıların durumu incelendiğinde, %75,9’unun lisans ve %24,1’inin ise lisansüstü eğitim derecesine sahip oldukları belirlenmiştir. Mevcut oran kapsamında lisans mezuniyet derecesine sahip SMMM stajyerlerinin lisansüstü eğitim düzeyine sahip stajyerlerin üç katından fazla olduğu söylenebilir. Staj yapılan il açısından değerlendirildiğinde araştırmaya katılan stajyerlerin %57,83’ünün Gaziantep ve geri kalan %42,17’sinin ise Şanlıurfa ilinde stajlarını sürdürdükleri gözlenmiştir. Katılımcıların staj yılları açısından durumları değerlendirildiğinde %32,5’i 1. yıl, %33,2’si 2. yıl ve geri kalan %34,3’ü ise 3. yıl içerisinde oldukları görülmüştür. Staj yerlerine bakıldığında katılımcıların %68,7’sinin meslek mensubu yanında ve geri kalan %31,3’ünün ise meslek mensubu gözetiminde stajlarını sürdürdükleri tespit edilmiştir. Araştırmaya destek

sağlayan stajyerlerin %53,0'ünün staj yeri bulma sürecinde zorluk yaşadığı, geri kalan %47'lik kesimin ise herhangi bir zorluk yaşamadığı belirlenmiştir. Staj yeri bulma süresi açısından katılımcıların durumları değerlendirildiğinde %40,4'ünün 1 – 15 gün, %25,9'unun 16 – 30 gün, %6,6'sının 31 – 45 gün ve %27,1'inin ise 46 ve üzeri gün içerisinde stajlarını başlatacak bir yer buldukları görülmüştür. Araştırmaya katılan stajyerlerin %27,1'inin staj yeri değişimine gittikleri, %72,9'unun ise staj yeri değiştirmedikleri tespit edilmiştir.

Araştırmaya katılan SMMM stajyerlerinin muhasebe meslek mensuplarından beklentilerini ortaya çıkarmayı amaç edinen ölçek kapsamında en fazla kabul gören ifadelerle ilgili betimsel istatistikler Tablo 2'de paylaşılmaktadır.

Tablo 2.

Stajyerlerin Muhasebe Meslek Mensuplarından Beklentilerine İlişkin Betimsel İstatistikler

İfadeler	Ortalama (X)	Standart Sapma
2. Stajyerlere ödenen ücretler yetersizdir.	4,2169	0,90183
1. Staj yeri bulmakta zorluklar bulunmaktadır.	3,9880	1,29328
3. Staj öncesi eğitim ile staj sırasındaki eğitimler arasında farklılıklar bulunmaktadır.	3,9699	1,03528

SMMM stajyerlerinin meslek mensuplarından beklentilerini yansıtmayı amaç edinen 5'li likert şeklindeki ölçeğe verilebilecek puanlar; en yüksek 5 iken en düşük 1'dir. Ortalamalar açısından bakıldığında, en yüksek puanların sırasıyla ikinci, birinci ve üçüncü ifadelerle verildiği görülmüştür. Stajyerlere ödenen ücretlerin yetersizliğine vurgu yapan 2. ifade ($x = 4,22$) katılımcıların beklenti hususunda en fazla kabul ettikleri yargıdır. Bu bağlamda, söz konusu yetersizliğin giderilmesi yönünde düzenleyici önlemler alınmalıdır. Staj yeri bulunması açısından zorluk bulunduğu dair 1. ifade ($x = 3,99$) katılımcıların ağırlıklı olarak kabul ettikleri bir diğer ifadedir. Bu noktada, SMMM stajyerlerinin yer bulma açısından sorun yaşamaması için SMMMO'lar tarafından daha fazla sorumluluk alınmalıdır. Staj sırası ile öncesi arasında eğitsel açıdan farklılıklar olduğuna atıfta bulunan 3. ifade ($x = 3,97$) araştırmaya katkı sağlayan stajyerlerin en fazla kabul ettikleri bir diğer yargı olarak dikkat çekmektedir. Böyle bir karmaşıklığın giderilmesi adına eğitim faktörüne daha fazla önem verilebilir.

Araştırmaya katılan SMMM stajyerlerinin muhasebe meslek örgütlerinden beklentilerini ortaya çıkarmayı amaç edinen ölçek kapsamında en fazla kabul gören ifadelerle ilgili betimsel istatistikler Tablo 3'te gösterilmektedir.

Tablo 3.

Stajyerlerin Meslek Örgütlerinden Beklentilerine İlişkin Betimsel İstatistikler

İfadeler	Ortalama (X)	Standart Sapma
20. Sınav ve ruhsat ücretleri düşürülmelidir.	4,5723	0,70767
25. Stajyerler için mali tatil ile ilgili düzenlemeler yapılmalıdır.	4,5181	0,87886
23. Staj yeri bulma konusunda meslek örgütü tarafından oluşturulacak meslek mensubu envanteri ile stajyerlere yardımcı olunabilir.	4,4337	0,77370

SMMM stajyerlerinin meslek örgütlerinden beklentilerini ortaya koyan ilgili ölçeğe en düşük 1 puan, en yüksek ise 5 puan verilmiştir. Ortalamalar özelinde değerlendirildiğinde, en yüksek puanların sırasıyla yirminci, yirmi beşinci ve yirmi üçüncü ifadelerle verildikleri belirlenmiştir. Sınav ve ruhsat açısından ilgili ücretlerin azaltılmasına dikkat çeken 20. ifade ($x = 4,57$) stajyerler tarafından en fazla beklenti olarak paylaşılan ifadedir. Bu noktada, stajyerlerin beklentilerinin karşılanması gerekir. Mali tatil hususunda düzenlemeler olmasına vurgu yapan 25. ifade ($x = 4,52$) katılımcı stajyerlerin en fazla kabul ettikleri bir diğer yargıdır. Bu bağlamda, gerekli düzenlemelerin yapılmasına önem verilmelidir. Meslek mensubu envanterinin tesis edilerek stajyerlere destek sunulmasını vurgulayan 23. ifade ($x = 4,43$) SMMM stajyerlerinin büyük ölçüde beklenti içerisinde oldukları bir diğer yargı olarak kabul görmektedir. Bu beklentinin karşılanması adına yetkili kurumlar tarafından daha fazla sorumluluk alınabilir.

SMMM stajyerleri beklentilerine yönelik ilgili ölçek baz alınarak gerçekleştirilen güvenilirlik analizi sonuçları Tablo 4'te paylaşılmaktadır.

Tablo 4.

SMMM Stajyerleri Beklentilerine İlişkin Güvenilirlik Analizi Sonuçları

Yaklaşımlar	Cronbach Alpha Katsayısı
Muhasebe Meslek Mensuplarından Beklentiler	0,892
Meslek Örgütlerinden Beklentiler	0,838

Tablo 4'te paylaşıldığı üzere SMMM stajyerlerinin beklentilerini yansıtmayı amaç edinen ilgili ölçeğin Cronbach alfa iç tutarlılık katsayısı değerleri değerlendirildiğinde; muhasebe meslek mensuplarından beklentiler (0,892) ve muhasebe meslek örgütlerinden beklentiler (0,838) güvenilirlik katsayılarının yüksek düzeyde olduğu tespit edilmiştir.

Cinsiyet açısından araştırmaya katılan stajyerlerin beklentileri ile ilgili betimsel ve karşılaştırmalı istatistikler Tablo 5'te gösterilmektedir.

Tablo 5.
Cinsiyet Açısından Betimsel ve Karşılaştırmalı İstatistikler

Beklentiler	Cinsiyet	N	Ortalama (X)	Standart Sapma	sd	t	p
Muhasebe Mensupları	Erkek	90	3,42	0,716	164	1,076	0,284
	Kadın	76	3,29	0,842			
Muhasebe Meslek Örgütleri	Erkek	90	4,38	0,562	164	-0,669	0,505
	Kadın	76	4,44	0,578			

Cinsiyet ekseninde SMMM stajyerlerinin beklentilerinde farklılaşma olup olmadığını test etmek amacıyla H_{1a} ve H_{1b} hipotezleri incelenmeye alınmıştır. Tablo 5'ten de görüleceği üzere, araştırmaya katılan stajyerlerin cinsiyet açısından beklentileri değerlendirildiğinde anlamlı bir farklılaşma ile karşılaşmamıştır. İlgili stajyerlerin gerek muhasebe meslek mensuplarından gerekse muhasebe meslek örgütlerinden beklentilerinde belirleyici işlev gösteren p değerleri 0,05'ten büyük olduğundan dolayı H_{1a} ve H_{1b} hipotezleri reddedilmiştir.

Çalışmaya katkı sunan stajyerlerin eğitim düzeylerine göre beklentileri ile ilgili betimsel ve karşılaştırmalı istatistikler Tablo 6'da özetlenmektedir.

Tablo 6.
Eğitim Düzeyine Göre Betimsel ve Karşılaştırmalı İstatistikler

Beklentiler	Eğitim	N	Ortalama (X)	Standart Sapma	sd	t	p
Muhasebe Meslek Mensupları	Lisans	126	3,27	0,777	164	-2,724	0,007
	Lisansüstü	40	3,65	0,711			
Muhasebe Meslek Örgütleri	Lisans	126	4,37	0,567	164	-1,814	0,071
	Lisansüstü	40	4,55	0,556			

Eğitim düzeyinin katılımcıların beklentilerinde etkili bir işlev gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla H_{2a} ve H_{2b} hipotezleri değerlendirilmiştir. Tablo 6'dan da paylaşıldığı üzere eğitim düzeyi, katılımcı stajyerlerin meslek mensuplarından beklentileri sürecinde belirleyici bir işlev gösterirken meslek örgütlerinden beklentilerinde önemli bir rol üstlenmemiştir. İlgili stajyerlerin meslek mensuplarından beklentilerinin ($t = -2,724$; $p < 0,05$) farklılaşma gösterdiği ve meslek örgütlerinden beklentilerinin ($t = -1,814$; $p > 0,05$) ise farklılaşma sergilemediği tespit edilmiştir. Dolayısıyla söz konusu hipotezlerden H_{2a} kabul görürken H_{2b} ise reddedilmiştir.

Staj yeri bulmada zorlanma durumuna göre katılımcıların beklentileri ile ilgili istatistikler Tablo 7'de yansıtılmaktadır.

Tablo 7.
Staj Yeri Bulmada Zorlanma Durumuna Göre Betimsel ve Karşılaştırmalı İstatistikler

Beklentiler	Zorlanma	N	Ortalama (X)	Standart Sapma	sd	t	p
Muhasebe Mensupları	Evet	88	3,51	0,680	164	2,618	0,010
	Hayır	78	3,20	0,847			
Muhasebe Meslek Örgütleri	Evet	88	4,32	0,623	164	-2,176	0,031
	Hayır	78	4,51	0,484			

SMMM stajyerlerinin staj yeri bulma sürecinde zorluk yaşama durumlarına göre beklentilerinde farklılaşma olup olmadığını belirlemek amacıyla H_{3a} ve H_{3b} hipotezleri değerlendirilmeye alınmıştır. Tablo 7'den de görüldüğü üzere, ilgili stajyerlerin staj yeri bulma aşamasında zorluk yaşamaları bakımından beklentileri gözetildiğinde hem meslek mensupları hem de meslek örgütleri özelinde anlamlı bir farklılaşma tespit edilmiştir. Söz konusu stajyerlerin meslek mensuplarından beklentilerinin ($t = 2,618$; $p < 0,05$) ve meslek örgütlerinden beklentilerinin ($t = -2,176$; $p < 0,05$) farklılaşma gösterdiği belirlenmiştir. Bu nedenle hem H_{3a} hem de H_{3b} hipotezi araştırma kapsamında kabul görmüştür.

Staj yeri bulma süresine göre SMMM stajyerlerinin beklentileri ile ilgili istatistikler Tablo 8’de gösterilmektedir.

Tablo 8.

Staj Yeri Bulma Süresine Göre Betimsel ve Karşılaştırmalı İstatistikler

Beklentiler	Süre (Gün)	N	Ortalama (X)	Standart Sapma	F	p
Muhasebe Mensupları	1 – 15	67	3,30	0,823	2,458	0,065
	16 – 30	43	3,62	0,738		
	31 – 45	11	3,13	0,927		
	46 ve üzeri	45	3,62	0,656		
Muhasebe Örgütleri	1 – 15	67	4,44	0,546	0,482	0,695
	16 – 30	43	4,34	0,548		
	31 – 45	11	4,33	0,687		
	46 ve üzeri	45	4,46	0,600		

Staj yeri bulma süresinin SMMM stajyerlerinin meslek mensupları ve meslek örgütlerinden beklentilerinde işlevsellik gösterip göstermediğini tespit etmek amacıyla H_{4a} ve H_{4b} hipotezleri incelenmiştir. Yapılan inceleme ile birlikte staj yeri bulma süresi değişkeninin ilgili stajyerlerin beklentilerinde anlamlı bir farklılık göstermediği belirlenmiştir. Katılımcı stajyerlerin meslek mensuplarından beklentilerinin ($F= 2,458$; $p>0,05$) ve meslek örgütlerinden beklentilerinin ($F= 0,482$; $p>0,05$) herhangi bir farklılaşma sergilemediği gözlenmiştir. Bu nedenle araştırma çerçevesinde dikkate alınan H_{4a} ve H_{4b} hipotezleri desteklenmemiştir.

6. SONUÇ VE ÖNERİLER

SMMM staj süreci, staj başlatma sınavında başarı sağlayan adaylara sınav bitirme sürecine kadar olan zaman aralığında mesleki yetkinlikler, bilgi, tecrübe ve ahlaki değerlerin aşılandığı bir süreçtir. Bu süreç boyunca geleceğin potansiyel mali müşavirleri olan adaylara yönelik meslek mensupları ile kayıtlı bulundukları oda, TESMER gibi kuruluşların yapıcı bir tutum sergileyerek stajyer sorunları ile beklentilerini karşılayacak girişimlerde bulunmaları elzemdir. Bu sayede stajyerler sorunlarla uğraşmaktan ziyade mesleğin gerektirdiği nitelikleri edinmeyi odak noktasına alarak daha faydalı bir staj süreci geçirebilir. Böyle bir staj süreci de ilerleyen süreçte adayların SMMM olarak daha yetkin ve başarılı mesleki bir hayat geçirmelerine imkân tanır.

Bu çalışmada, staja giriş sınavında başarı göstererek SMMM staj sürecini başlatan adayların muhasebe meslek mensupları ve örgütlerinden beklentilerinin ortaya çıkarılması amaçlanmıştır. Araştırmada demografik etkenlerin stajyer beklentilerinde işlev gösterip göstermediği incelenmiştir. Araştırma çerçevesinde dikkate alınan etkenlerden biri olan “cinsiyetin” katılımcı stajyerlerin hem meslek mensuplarından hem de meslek örgütlerinden beklentilerinde işlev göstermediği belirlenmiştir. Söz konusu beklentilerin yansıtılmasına aracılık eden ifadelerle ilgili stajyer görüşlerinde “cinsiyet” faktörü belirleyici olmamıştır. “Cinsiyet” açısından karşılaşılan bu bulgu, Kaplanoğlu (2014) tarafından yapılan çalışma sonuçları ile paralellik göstermektedir. Stajyerlerin “eğitim düzeyinin” meslek mensuplarından beklentilerde rol oynadığı, meslek örgütlerinden beklentilerde ise önem taşımadığı tespit edilmiştir. Çalışmaya katılan stajyerlerin eğitim düzeyi arttıkça sorunlara karşı daha fazla farkındalık gösterdiği ve muhasebe meslek mensuplarından beklentilerinin yükseldiği gözlenmiştir. Staj yeri bulmada zorluk yaşamalarına göre stajyerlerin beklentilerinin farklılık sergilediği belirlenmiştir. Staj yeri bulma sürecinde zorluk yaşayan stajyerlerin meslek mensuplarından beklentilerinin daha fazla olduğu görülürken zorluk yaşamayan stajyerlerin ise meslek örgütlerinden daha çok beklenti içerisinde oldukları gözlenmiştir. Staj yeri bulma süresinin sadece meslek mensuplarından değil aynı zamanda meslek örgütlerinden beklentilerde de belirleyici olmadığı tespit edilmiştir.

Araştırma kapsamında stajyerler, staj yeri bulma sürecinde sorunlar yaşadıklarına ve emekleri karşılığında aldıkları ücretlerin yetersizliğine vurgu yapmışlardır. Bu noktada ulaşılan bulguların Uzay (2005), Çankal (2010) ve Kaplanoğlu (2014) tarafından yapılan çalışma sonuçları ile örtüştüğü görülmüştür. Stajyerlerin meslek mensubu envanterine gereken önemin verilerek staj yeri bulma sürecinde zorluk yaşamamaları hususunda meslek örgütlerinden beklenti içerisinde oldukları tespit edilmiştir. Bununla birlikte katılımcı stajyerlerin sınav ve ruhsat ücretlerinin düşürülmesi açısından da mesleki örgütlerden beklenti içerisinde oldukları bulgulanmıştır. Ulaşılan bu bulgunun Uzay (2005), Kaplanoğlu (2014) ve Özdemir (2019) tarafından gerçekleştirilen araştırma bulguları ile benzerlik gösterdiği belirlenmiştir.

SMMM stajyerleri gelecekteki potansiyel meslek mensuplarıdır. Staj süreçlerinin verimli bir şekilde geçmesi stajyerlerin ilerideki meslek hayatlarını da etkilemektedir. Yapılan araştırma ile stajyerlerin süreç içerisindeki beklentileri ortaya konulmuştur. Ulaşılan bulgular ekseninde aşağıdaki öneriler ileri sürülebilir:

- ✓ Adayların çoğunluğu staj yeri bulma açısından sorunlar yaşamaktadır. Bu bağlamda, sorunun çözümü noktasında Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler Odaları tarafından daha fazla sorumluluk alınmalıdır.

- ✓ Stajyerlere ödenen ücretler yetersiz düzeyde olduğundan yetkililer tarafından daha kabul edilebilir bir ücret politikası izlenmelidir.
- ✓ Stajyerlerin ödeme zorlukları yaşadıkları sınav ve ruhsat ücretlerinin azaltılması yönünde yetkili kuruluşlar tarafından çözüm odaklı uygulamalar geliştirilmelidir.
- ✓ Mali tatillerle ilgili pratikte stajyer çıkarlarını gözeten girişimlerde bulunulmalıdır.

Bu araştırma, Gaziantep ve Şanlıurfa illerinde stajlarını sürdüren stajyer SMMM adaylarının muhasebe meslek mensuplarından ve mesleki örgütlerden beklentilerini paylaşması nedeniyle bir sınırlılık göstermektedir. Bu bağlamda, ilgili hususta araştırma gerçekleştirmek isteyenler farklı illerde stajlarını sürdüren SMMM adaylarının beklentilerini ölçebilir. Ayrıca stajyer beklentilerinin ortaya çıkarılması amacıyla mülakat tarzındaki araştırmaların yapılmasında da fayda bulunmaktadır.

KAYNAKÇA

- Apalı, A. (2018). Muhasebe meslek mensupları açısından stajyer meslek mensuplarının yeterliliklerinin araştırılması: Burdur ili örneği, *Muhasebe ve Vergi Uygulamaları Dergisi*, 11(3), 283-306.
- Akpınar, T & Küçüköksel, N.Ç. (2020). Serbest muhasebeci mali müşavirlerin iş yaşamlarında karşılaştıkları sorunlar ve çözüm önerileri, *Balkan ve Yakın Doğu Sosyal Bilimler Dergisi*, 06 (01), 34-53.
- Aksoylu, S. (2014). (2014). A study of the factors affecting choice of the accounting profession, *Journal of Modern Accounting and Auditing*, 10(1), 47-54.
- Çankal, Y. (2010). SMMM Stajyerlerinin Sorunları ve Beklentileri, *Dayanışma-İzmir SMMMO Dergisi*, (108), 93-94.
- Demir, M., & Çiçekay, H. (2015). Serbest muhasebeci mali müşavir stajyerlerinde mobbing algısına yönelik Van ilinde bir araştırma: 2009 ve 2014 yılları karşılaştırması. *Muhasebe ve Denetime Bakış*, Sayı: 44, 15-36.
- Demir, M., & Mazman İtik, Ü. (2021). Serbest muhasebeci mali müşavirlik mesleğinde, staja giriş ve yeterlilik sınavlarına yönelik değerlendirme: Sivas ilinde bir araştırma. *Sivas Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 22(1), 91-112. Doi: 10.37880/cumuiibf.618673.
- Gürdal, K., & Doğan, M. (2014). Muhasebe stajyerinin profili üzerine bir araştırma, *Muhasebe ve Denetime Bakış*, (41), 1-16.
- <https://www.tesmer.org.tr/wp-content/uploads/TESMER-Staj-ve-Sinavlara-İliskin-Uygulama-Yonergesi-2024.pdf>
- Kaplanoglu, E. (2014). Muhasebe stajyerlerinin meslek mensuplarından ve meslek örgütlerinden beklentileri: Manisa ili araştırması. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 28 (4), 265 – 284.
- Karasioğlu, F., Alagöz, A. & Allahverdi, M. (2018). Türkiye’de muhasebe meslek elemanı niteliklerinin belirlenmesi üzerine bir araştırma, *International Journal of Economic and Administrative Studies*, (17. ÜİK Özel Sayısı), 19-40. DOI: 10.18092/ulikidince.423439
- Kurtcebe, E., & Utku, M. (2016). Türkiye ekonomisinde mali müşavirlik mesleği ve mesleğe giriş süreci. *İzmir SMMMO Dayanışma Dergisi*. Sayı: 124, 89-99.
- Min-En, L., Teck-Heang, L., Teng-Tenk, T., Melissa, Boon-Liat, C., & Wai-Mun, H. (2024). Accounting internships: A qualitative investigation on issues and challenges. *International Journal of Academic Research in Business and Social Sciences*, 14(6), 546–565.
- Öğünç, H. (2021). Serbest muhasebeci mali müşavir adayları için staja giriş sınavı ve çalışma biçimine göre muhasebe meslek mensupları: Antalya ilinde bir araştırma. *Journal of Research in Business*, 6(2), 401-416. DOI: 10.29228/JRB.948339
- Özdemir, M. (2019), Muhasebe meslek adaylarının (stajyerlerinin) sorunları ve beklentileri: Giresun özelinde bir araştırma, *KSBD*, 11(21), 377-390.
- Şen, A. (2021). Serbest muhasebeci mali müşavir stajyerlerinin stajyerlik sürecinde karşılaştıkları sorunlar ve çözüm önerileri [Yüksek lisans tezi, Uludağ Üniversitesi]. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>
- Uzay, Ş. (2005). Muhasebe meslek stajyerlerinin sorunları ve beklentileri: Bir araştırma. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, (25), 70-78.
- Yazarkan, H., & Yılmaz, Z. (2016). Muhasebe stajyerlerinin staj eğitiminde karşılaştıkları sorunlar ve beklentileri: TR90 bölgesinde bir uygulama, *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 30(2), 285-302.

ÇALIŞMANIN ETİK İZNİ

Yapılan bu çalışmada “Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi” kapsamında uyulması belirtilen tüm kurallara uyulmuştur. Yönergenin ikinci bölümü olan “Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiğine Aykırı Eylemler” başlığı altında belirtilen eylemlerden hiçbiri gerçekleştirilmemiştir.

Etik kurul izin bilgileri

Etik değerlendirmeyi yapan kurul adı: Hakkari Üniversitesi Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu

Etik değerlendirme kararının tarihi: 16.07.2024

Etik değerlendirme belgesi sayı numarası: 2024/106

ARAŞTIRMACILARIN KATKI ORANI

1.yazarın araştırmaya katkı oranı %100’dür.

Yazar 1: Çalışma tek yazar tarafından gerçekleştirilmiştir.

ÇATIŞMA BEYANI

Araştırmada herhangi bir kişi ya da kurum ile finansal ya da kişisel yönden bağlantı bulunmamaktadır. Araştırmada herhangi bir çıkar çatışması bulunmamaktadır.